

„Wiara poszukująca zrozumienia” – 25 lat istnienia Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej w Bydgoszczy

Zarówno kultura, jak i nauka winny służyć człowiekowi; sprzyjać jego doskonaleniu, wyzwoleniu, wyrażaniu siebie. Kościół, mając na uwadze integralny rozwój osoby ludzkiej, zabiega o to, by wychowanie i wykształcenie w duchu chrześcijańskim łączyło się z takim prowadzeniem człowieka, by mógł on stawać się wolnym i odpowiedzialnym twórcą kultury; by mógł się w pełni realizować. Obecność Kościoła katolickiego od wieków zaznacza się zarówno na polu kultury, jak i nauki, przejawiając się w działalności wielorakich instytucji, których przykładem może być bydgoski Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej – obecna sekcja Wydziału Teologicznego UAM.

Dążenie do prawdy, rozwijanie posiadanych talentów, „przetwarzanie” otaczającej rzeczywistości w duchu Ewangelii – do realizacji tych biblijnych postulatów Kościół nieustannie wzywa wiernych, trwając w służbie godności człowieka i przekonaniu, że *prawda jest sprzymierzeńcem (...), a wiedza i rozum są wiernymi sługami wiary*¹.

Kultura jest nieodłącznie związana z formacją intelektualną. To ludzie nauki wywierają niezatarte piętno na kształcie dziedzictwa kulturowego, a z drugiej strony – twórcy kultury są również współtwórcami osiągnięć na gruncie nauki. Ma to odzwierciedlenie w fakcie, iż ośrodki formacji intelektualnej są równocześnie centrami życia kulturalnego.

Kultura i nauka to także dwie drogi, którymi Kościół stara się przekazać ducha Ewangelii i bogactwo Tradycji chrześcijańskiej. W tak rozumianej misji istotną i doniosłą rolę pełnią uniwersytety katolickie jako ośrodki nauki i kultury, dążące do tego, by *realizować publiczną, stałą i powszechną obecność myśli chrześcijańskiej w całym dążeniu*

¹ Jan Paweł II, Konstytucja apostolska o uniwersytetach katolickich *Ex corda Ecclesiae*, nr 4.

do rozwoju wyższej kultury². Można powiedzieć, że zarówno nauka, jak i kultura w ujęciu chrześcijańskim ma pewien charakterystyczny wyznacznik, rzutujący na sposób realizacji konkretnych zadań. Mianowicie – *oddaje się całkowicie zgłębianiu wszystkich aspektów prawdy w ich istotowej więzi z Prawdą najwyższą, którą jest Bóg*³.

Działalność na polu kultury i nauki nie jest niczym innym jak dzieleniem się tą prawdą ze współczesnym światem. Światem, który – targany wątpliwościami i zawirowaniami dziejowymi, dotknięty bólem pustki aksjologicznej, a zarazem pełen tęsknoty za dobrem i miłością – złakniony był, jest i będzie podstawowej wartości, jaką jest prawda. Jak już wspomniałam, szczególnymi narzędziami przekazywania tej prawdy, zanurzonej w świetle Objawienia, są instytucje nauki i kultury, działające w duchu chrześcijańskich wzorców. Takich placówek nie brak na całym świecie; nie brak w naszym kraju, a także w najbliższym otoczeniu, bowiem od 1982 r. swój udział w życiu kulturalno-naukowym naszego miasta zaznaczył bydgoski Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej.

Geneza i zadania

*Kultura jest wyrazem człowieka. Jest potwierdzeniem człowieczeństwa. Człowiek ją tworzy – i człowiek przez nią tworzy siebie*⁴.

Współtworzenie i upowszechnianie tak rozumianej kultury stało się wyznacznikiem działalności powołanego w 1982 r. w Bydgoszczy Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego. Było to nie tylko zadanie, ale i swego rodzaju wyzwanie, bowiem trzeba mieć też na uwadze realia historyczne, w jakich Instytut zainicjował swą działalność. Z jednej strony, były to czasy – jak powie bp Jan Nowak – *totalnego zakłamania i zniewolenia Narodu oraz odcinania go od jego chrześcijańskich korzeni kultury, wzmożone jeszcze dramatem stanu wojennego*⁵. Z drugiej strony jed-

² Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum Educationis*, nr 10.

³ Jan Paweł II, *Ex corda Ecclesiae*, nr 4.

⁴ Jan Paweł II, Przemówienie do młodzieży: Gniezno-Wzgórze Lecha, 3 czerwca 1979, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005): Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, red. M. Dąbrowska, Poznań 2005, s. 386.

⁵ *Słowo ks. Bpa Jana Wiktora Nowaka, Ordynariusza Diecezji Siedleckiej, inicjatora powołania Instytutu i jego wieloletniego opiekuna*, w: *Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Bydgoszczy: 1982–1997*, Bydgoszcz 1997, s. 5.

nak, czasy te znamionowała szczególna tęsknota ludzi za wolnością, za prawdą – prawdą obiektywną, niepodporządkowaną ani nie zdeteminowaną przez jakiegokolwiek partykularne interesy. Wyrazem tej tęsknoty jest chociażby fakt ogromnego zainteresowania, z jakim spotkała się oferta Instytutu w początkach jego działalności. Warto tylko wspomnieć, że przez pierwsze 10 lat jego obecności w środowisku bydgoskim formacja intelektualna objęła ok. 1000 osób⁶.

Instytut został powołany z inicjatywy wspomnianego już biskupa Jana Wiktora Nowaka – Wikariusza Prymasa Polski dla miasta Bydgoszczy. Dnia 8 września 1982 r. Prymas Polski, Józef kard. Glemp, ustanowił PIKCh w Archidiecezji Gnieźnieńskiej, z siedzibą w Gnieźnie i Bydgoszczy. Jak czytamy w dekrete: *Celem Instytutu jest systematyczne pogłębianie wiedzy i kultury religijnej u jego słuchaczy, a także pomoc w formowaniu osobowości chrześcijańskiej*⁷. Instytut miał funkcjonować jako trzyletnie studium teologiczne. Powstał w oparciu o przepisy ogłoszone dnia 15 kwietnia 1979 r. przez Jana Pawła II w konstytucji apostolskiej *Sapientia christiana*. Dokument ten wśród celów wydziałów kościelnych wymienia:

- rozwój własnych dyscyplin naukowych przez badania naukowe;
- badanie Objawienia chrześcijańskiego i problemów z nim związanych oraz analizowanie w jego świetle aktualnych zagadnień i przekazywanie ich ludziom współczesnym;
- kształcenie studentów we własnych dyscyplinach, zgodnie z doktryną Kościoła;
- wspieranie trwałej formacji pracowników Kościoła;
- w powiązaniu z hierarchią – udzielanie pomocy Kościołowi powszechnemu i Kościołom partykularnym w całokształcie posługi ewangelizacyjnej⁸.

Te zadania stanęły też przed Prymasowskim Instytutem Kultury Chrześcijańskiej, którego powołanie stało się swoistą odpowiedzią na wezwanie II Soboru Watykańskiego: *Niech więc wierni żyją w najściślej łączności z innymi ludźmi swoich czasów i starają się dokładnie uchwycić ich sposoby myślenia i odczuwania, znajdujące wyraz w ich kulturze umysłowej, tak aby: kultura religijna i prawność ducha*

⁶ Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 47–59.

⁷ Dekret powołujący do istnienia Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej, Gniezno 8 września 1982 r. (N. 3957/82/PR).

⁸ Por. Jan Paweł II, Konstytucja apostolska o uniwersytetach i wydziałach kościelnych *Sapientia christiana*, rozdz. I, art. 3, § 1–3.

szły w nich w parze ze znajomością nauk i rozwijających się z każdym dniem umiejętności technicznych, aby mogli dzięki temu oceniać i wyjaśniać wszystko w duchu całkowicie chrześcijańskim⁹. Sobór akcentuje rolę kontaktowania poznanej prawdy objawionej ze współczesnością, co ma prowadzić do pełniejszej znajomości wiary.

Teologia – to studia specyficzne, będące wyzwaniem, wobec którego człowiek staje w pewien sposób bezradny, bowiem samym intelektem nie jest w stanie objąć przedmiotu dociekań teologicznych. Absolut jawi się przed nim jako Tajemnica, przed którą nie raz rozum musi zgiąć kolana. Konieczny jest tu element wiary, bowiem wiara i rozum to owe *dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy*¹⁰.

„Bycie teologiem” rzutuje na całą egzystencję człowieka, który te studia podejmuje. Stąd postulat, aby formację intelektualną dopełniała formacja duchowa, będąca także swoistym poszukiwaniem prawdy, która nie jest wyłącznie teorią – lecz życiem, a raczej sposobem na życie.

Rys historyczny

PIKCh w latach 1982–1989

PIKCh, już od chwili powstania, stawiał sobie jako cel zapewnienie słuchaczom systematycznego i pogłębionego studium w zakresie wiedzy i kultury chrześcijańskiej. Działania te zmierzały też do tego, by przygotować ich do pracy apostołskiej w Kościele – zwłaszcza w dziedzinie katechizacji.

Mimo że w dekreście erekcyjnym z 1982 r. dyrektorem PIKCh z siedzibą w Gnieźnie i Bydgoszczy został mianowany ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel, dyrektorem w Bydgoszczy *de facto* został ks. dr Bronisław Kaczmarek¹¹.

Na potrzeby Instytutu udostępnione zostały pomieszczenia parafii farnej, usytuowane przy ul. Grodzkiej 1 (dawny Dom Katolicki).

Zgodnie z pierwotnym zamysłem, Instytut miał być trzyletnim studium filozoficzno-teologicznym, z elementami kultury i literatury

⁹ Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, nr 62.

¹⁰ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio*, Poznań 1998, s. 3.

¹¹ Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 112.

chrześcijańskiej, mającym na celu pogłębienie wiedzy i formacji religijnej ludzi świeckich. Instytut stał się zatem swoistą formą dokształcania religijnego¹². Początkowo zajęcia były organizowane raczej na zasadzie kursu katechetycznego niż regularnych studiów teologicznych¹³. Dla zainteresowanych katechezą przewidziano dodatkowe wykłady i ćwiczenia, uprawniające do uzyskania misji kanonicznej do nauczania religii. Raz w miesiącu odbywały się seminaria, poprzedzone Eucharystią.

Brak jasno sprecyzowanej struktury organizacyjnej wynikał z faktu, że pierwotnym założeniem programowym PIKCh było jedynie prowadzenie studium wychowania katolickiego, którego ukończenie nie gwarantowało tytułu magistra. Trzeba pamiętać, że bydgoski Instytut powstawał w czasach specyficznych. Powołany został jako jedna z pierwszych placówek tego typu w Polsce. Władze komunistyczne nie zezwalały na tworzenie uczelni katolickich (zarówno na poziomie wyższym, jak i średnim), a już istniejącym znacznie utrudniały działalność¹⁴. Brakowało zatem wzorców, do których można by odwołać się przy organizowaniu bydgoskiego ośrodka.

Swoisty przełom w działalności Instytutu przyniósł rok akademicki 1984/85. Był to nie tylko rok zmiany na stanowisku dyrektorskim (funkcję dyrektora przejął po ks. dr. Kaczmarku ks. dr. Lech Bilicki), ale był to przede wszystkim rok, w którym większość słuchaczy PIKCh opowiedziała się za przekształceniem 3-letniego studium w 5-letnie studia filozoficzno-teologiczne, kończone egzaminem *ex universa theologia* i napisaniem pracy magisterskiej. Mimo licznych przeszkód (brak kadry naukowo-dydaktycznej, odpowiednich pomieszczeń, biblioteki o profilu naukowym), projekt zyskał aprobatę biskupa. Nowy dyrektor PIKCh zapoczątkował przekształcanie Instytutu, m.in. przez opracowanie struktury i regulaminu; przygotowanie dokumentacji formalno-prawnej, potrzebnej w staraniach o afiliację PIKCh do Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu; uporządkowanie księgozbioru; zorganizowanie sekretariatu¹⁵.

Od roku akademickiego 1985/86 pojawiła się możliwość ukończenia studiów 5-letnich (rok szósty – dla chętnych, pragnących napisać

¹² Por. tamże, s. 10.

¹³ Por. M. Stankiewicz, *Kuźnica Apostolów: Rozmowa z ks. dr. Wojciechem Szukalskim, dyrektorem PIKCh w Bydgoszczy*, „Słowo Archidiecezji Gnieźnieńskiej” 1994, nr 14(24), s. 1.

¹⁴ Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 112.

¹⁵ Por. tamże, s. 112.

pracę magisterską). Mimo zmienionych zasad funkcjonowania Instytutu, jego cel pozostał ten sam: pogłębienie wiedzy religijnej, stworzenie środowiska ludzi o pogłębionej kulturze i wiedzy teologicznej; środowiska bardzo w Bydgoszczy potrzebnego. Zmiany nastąpiły nie tylko w programie studiów, ale i w kadrze naukowo-dydaktycznej.

Od roku akademickiego 1985/86 zaznacza się udział zarówno studentów, jak i kadry naukowej Instytutu w organizacji i przebiegu Tygodni Kultury Chrześcijańskiej, a od 1987 r. także w Bydgoskich Dniach Społecznych. Nie sposób pominąć wkładu w Kongres Eucharystyczny w 1987 r. Przy Instytucie funkcjonowały też koła synodalne. W ten sposób stopniowo przybierał realne kształty postulat *wykształcenia elity, która – dzięki swej wierze pogłębionej wiarą – mogłaby oddziaływać na innych wiernych, mobilizować ich, uczyć, pociągać przykładem własnego życia*¹⁶.

W roku akademickim 1987/88 nowym dyrektorem PIKCh został ks. dr Marek Pyc. Kontynuował on starania o afiliację Instytutu do Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu. Czuwał też nad zbiorami rozbudowywanej biblioteki, nad nadaniem jej charakteru naukowego i zaopatrzeniem w odpowiedni księgozbiór¹⁷.

PIKCh w okresie afiliacji do Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu (1990–1998)

Rok akademicki 1988/89 przyniósł odpowiedź na starania o afiliację. Instytutowi przyznano status wyższej uczelni na prawach państwowych, osobowość prawną i pełnię praw akademickich. Zmiany te regulowała umowa między Rządem PRL a Konferencją Episkopatu Polski¹⁸.

W porządku prawnym Kościoła Instytut stał się filią Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu¹⁹. Kongregacja do Spraw Nau-

¹⁶ K. Złotowski, *Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej*, „Tygodnik Obywatelski” 1989, nr 2, s. 1.

¹⁷ Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 113.

¹⁸ Szczegółowo temat ten omawiają następujące akty prawne: Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. PRL, nr 29, poz. 154) oraz Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich oraz trybu i zakresu uznawania przez Państwo stopni i tytułów naukowych nadawanych przez te uczelnie (M.P., nr 22/1989, poz. 174).

¹⁹ Papieski Wydział Teologiczny w Poznaniu, mogący powoływać się na wielowiekową tradycję, w obecnym kształcie został erygowany dekretem Kongregacji Wychowania Katolickiego *Posnaniensis urbs* z dnia 2 czerwca 1974 r. Został założony przez Stolicę Apostolską jako uczelnia papieska, podlegała bezpośrednio Rzymowi.

czania Katolickiego (*Congregatio de Institutione Catholica*) wydała dnia 4 marca 1990 r. dekret *De Seminariis atque Studiorum Institutis* (N. 452/90/3) o afiliacji PIKCh do tegoż Wydziału na okres pięciu lat. Dzięki temu uregulowana została sytuacja prawna Instytutu na płaszczyźnie Kościoła katolickiego. Odtąd dyplom ukończenia Instytutu *jest honorowany w całym Kościele Powszechnym, a także przez ustawodawstwo cywilne*²⁰. Zatwierdzono też nowy statut, uwzględniający sugestie tejże Kongregacji.

Ze względu na skomplikowaną sytuację polityczną w kraju, niemożliwe było wówczas utworzenie wydziału teologicznego w ramach uczelni państwowej, stąd też PWT powstał i działał początkowo w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu. Powołany został jako uczelnia jednowydziałowa, kształcąca w jednym tylko kierunku – teologii katolickiej. Patronem został św. Wojciech. Do 1989 r. Wydział nie był formalnie uznawany przez władze państwowe. Zmieniło się to dopiero w maju 1989 r., z chwilą wprowadzenia w życie wspomnianej umowy między Państwem a Kościołem.

Uzyskanie przez PIKCh statusu państwowej uczelni wyższej dokonało się za kadencji kolejnego dyrektora – ks. dr. Wojciecha Szukalskiego, który został nominowany na to stanowisko z dniem 25 października 1988 r. Fakt zmiany statusu miał doniosłe znaczenie nie tylko dla dalszego funkcjonowania Instytutu, ale wprowadził też istotne dla samych studentów innowacje, np.:

– studentom zaczęły przysługiwać świadczenia społecznej służby zdrowia oraz ulgi za przejazdy środkami komunikacji na równi ze studentami państwowych szkół wyższych;

– poborowi – studenci świeccy, w czasie trwania studiów nie odbywali zajęć wojskowych oraz nie byli powoływani do odbywania zasadniczej służby wojskowej czy w obronie cywilnej;

– mogli uzyskiwać tytuł zawodowy magistra w zakresie teologii katolickiej, równoznaczny z tytułami zawodowymi magistra, nadawanymi przez państwowe szkoły wyższe²¹.

Całość studiów w Instytucie podzielona została na dwa cykle: filozoficzny (dwa lata) i teologiczny (trzy lata). Pierwsze dwa lata nauki stały się swego rodzaju przygotowaniem do studiowania teologii w pełnym tego słowa znaczeniu. Mimo iż upływały one pod znakiem

²⁰ E. Grzybowska-Lukaszek, *Teologia na... kolanach: wywiad z ks. dyr. W. Szukalskim*, „Kujawy” 1994, nr 24 (13–19 VI), s. 1.

²¹ Por. *Obecność...*, s. 19–20

filozofii, w toku nauki stopniowo wprowadzano jednak pewne zagadnienia teologiczne. Pierwszy egzamin *ex universa theologia* zdało w listopadzie 1989 r. ośmiu studentów bydgoskiego Instytutu²².

Afiliacja bydgoskiego Instytutu do Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu została w 1995 r. przedłużona przez Kongregację Wychowanie Katolickiego na okres dalszych sześciu lat²³. W roku akademickim 1995/96 okres studiów – zgodnie z sugestią tejże Kongregacji – przedłużony został z pięciu do sześciu lat. Pociągnęło to za sobą zmiany w *ratio studiorum*.

Odtąd podwaliny wiedzy filozoficznej studenci zdobywać mieli podczas pierwszych czterech semestrów nauki, natomiast studium teologii wypełniło osiem pozostałych semestrów. Zajęcia odbywały się w każdą sobotę roku akademickiego. Wykłady z teologii prowadzone były nadal w budynku przy ul. Grodzkiej 1, natomiast od kwietnia 1993 r. wykłady z filozofii odbywały się w adaptowanych pomieszczeniach przy ul. Farnej 2. Kończący sześciolatnie studia egzamin magisterski składać się miał z dwóch części – egzaminu komisyjnego *ex universa theologia* i obrony pracy magisterskiej. Pierwsza obrona pracy magisterskiej miała miejsce w 1991 r. Afiliacja do PWT w Poznaniu nie była jednak końcem przemian w statusie bydgoskiego Instytutu.

PIKCh w strukturach Wydziału Teologicznego UAM

Kongregacja Wychowania Katolickiego, pismem z dnia 26 czerwca 1998 r. (prot. nr 124/98), wyraziła zgodę na ustanowienie Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zadeklarowała także, że: *działalność istniejącego dotąd Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu, jak też prawa, przywileje i honory, którymi cieszą się wydziały teologiczne erygowane przez Stolicę Apostolską, oraz patronat świętego Wojciecha (nie natomiast tytuł „Papieski”) mogą zostać przeniesione na Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*²⁴. Dnia 29 czerw-

²² Por. Prymasowski Instytut..., s. 15.

²³ Stanowi o tym Dekret *Congregatio de Institutione Catholica (De seminariis atque studiorum institutis)* z dnia 1 kwietnia 1995 r. (N. 452/90/8).

²⁴ *Informator Wydziału Teologicznego UAM na rok akademicki 2002/2003*, Poznań 2002, s. 11.

ca 1998 r. Senat UAM podjął decyzję o utworzeniu Wydziału Teologicznego w ramach tegoż Uniwersytetu.

W myśl umowy, zawartej w dniu 30 listopada 1998 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski, upoważnioną przez Stolicę Apostolską²⁵ – działalność swą Wydział Teologiczny opierać ma na przepisach państwowych, obowiązujących szkolnictwo wyższe, na statucie UAM i przepisach kościelnych, zawartych w dokumentach Kościoła (zwłaszcza w konstytucji apostołskiej Jana Pawła II *Sapientia christiana*) oraz na załączonych do dokumentu *Ordinationes*²⁶. By umożliwić odbywanie magisterskich studiów teologii studentom uczelni kościelnych, dawniej afiliowanych do Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu, rektor UAM powołał sekcje zamiejscowe Wydziału Teologicznego UAM w Bydgoszczy, Gnieźnie, Gorzowie Wielkopolskim, Kaliszu, Kazimierzu Biskupim, Koszalinie, Paradyżu, Obrze, Szczecinie oraz we Wronkach²⁷.

W związku z utworzeniem Wydziału Teologicznego w Poznaniu, bydgoski Instytut od dnia 1 grudnia 1998 r. kontynuuje swą działalność w ramach tegoż Wydziału (Statut WT UAM rozdz. I, art. 2, pkt 2). Zatwierdzono nowy Statut Instytutu, uwzględniający nową sytuację prawną. Nastąpiły też pewne zmiany w programie studiów²⁸. Określono czas trwania studiów magisterskich na sześć lat. Mimo piątkowo-sobotniego systemu zajęć, studia zostały uznane jako dzienne. Z czasem jednak zostały przekształcone w pięcioletnie studia zaoczne.

Włączenie do struktur Wydziału Teologicznego UAM wniosło wiele istotnych zmian w funkcjonowanie wszystkich jego sekcji – w tym także bydgoskiej. Wśród nich najbardziej doniosłe zdają się:

– równouprawnienie studentów Wydziału Teologicznego ze studentami wszystkich innych wydziałów UAM (legitymacja studen-

²⁵ Umowa taka została podpisana w dniu 30 listopada 1998 r. Stolicę Apostolską reprezentował Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski – Prymas Józef Kard. Glemp oraz arcybiskup poznański – Juliusz Paetz. Rząd RP miał przedstawicielstwo w osobie Ministra Edukacji Narodowej, p. Mirosława Handke. Umowa zawarta została przy udziale Rektora UAM – Stefana Jurgi.

²⁶ Por. *Umowa w sprawie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, art. 1.

²⁷ Por. *Informator WT UAM...*, s. 19–20.

²⁸ Zasady przyjęcia na studia i ukończenia studiów oraz prawa i obowiązki studentów określa Regulamin Studiów UAM, przyjęty uchwałą Senatu UAM Nr 81/99 z dnia 31 maja 1999 r. Rada Wydziału Teologicznego UAM 12 kwietnia 1999 r. przyjęła Program Studiów Magisterskich Teologii. Został on uchwalony w porozumieniu z dziekanami wszystkich uczelni teologicznych w Polsce i jest dostosowany do wymagań systemu ECTS (*European Credit Transfer System* – Europejski System Transferu Punktów Kredytowych).

cka, prawo do opieki zdrowotnej, możliwość uzyskania stypendium naukowego i socjalnego);

– wprowadzenie ćwiczeń, wykładów monograficznych oraz lektoratów;

– większe możliwości wzrostu intelektualnego studentów (np. dzięki uprawnieniu do korzystania z Biblioteki UAM i pomieszczeń WT w Poznaniu);

– wprowadzenie systemu ECTS na studiach dziennych.

Część wykładowców stała się nauczycielami akademickimi UAM, tym samym zdobywając większe możliwości rozwoju naukowego²⁹. Zgodnie z punktem 2. art. 4. umowy w sprawie WT UAM: nauczyciele akademicy wykonują program nauczania teologii katolickiej zgodnie z wymaganiami konstytucji apostołskiej *Sapientia christiana*.

Z dniem 1 października 2000 r. dotychczasową formę egzaminu *ex universa theologia* zastąpił egzamin magisterski, składający się z dwóch części: pierwsza z nich polega na przedstawieniu przez absolwenta dwóch tez z zakresu wiedzy teologicznej zdobytej podczas studiów, natomiast drugą częścią egzaminu jest obrona pracy magisterskiej.

Od roku akademickiego 2002/2003 wprowadzono kolejne zmiany – nowi studenci bydgoskiej sekcji rozpoczęli zajęcia w systemie pięcioletnich studiów zaocznych. Odbywają się one w każdą sobotę i w jeden piątek miesiąca. Obejmują pięć lat studiów w specjalności katechetyczno-pastoralnej. Studenci wyższych roczników kontynuowali zajęcia w dotychczasowym trybie sześcioletnim³⁰. Zajęcia dydaktyczne przeniesiono do pomieszczeń I Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Leszczyńskiego 49.

Kolejne lata przyniosły dalsze zmiany w bydgoskiej sekcji Wydziału Teologicznego – także na stanowisku dyrektorskim. Najpierw w roku akademickim 2003/2004 obowiązki Pełnomocnika Dziekana ds. Organizacji Studiów przejął ks. prof. Marek Pyc, zastępując na tym stanowisku ks. dr. Wojciecha Szukalskiego; następnie od sierpnia 2004 r. funkcję dyrektora przejął ks. dr Rafał Grabowski, który we wrześniu 2004 r. został także Pełnomocnikiem Dziekana ds. Organizacji Studiów.

Istotne znaczenie dla działalności bydgoskiej sekcji WT UAM miał też fakt utworzenia 25 marca 2004 r. diecezji bydgoskiej. Pa-

²⁹ Por. *Informator WT UAM...*, s. 30–31.

³⁰ Ostatni rocznik studiujący w trybie 6-letnim ukończył naukę w 2007 r.

sterzem nowo powstałej diecezji został ustanowiony ks. bp Jan Tyrawa. Jedną z jego pierwszych inicjatyw było powołanie z dniem 1 sierpnia 2005 r. Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Bydgoskiej im. Błogosławionego Biskupa Michała Kozala, które również zostało włączone w wymiarze edukacyjnym w struktury Wydziału Teologicznego UAM.

Działalność bydgoskiego Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej na polu nauki

Formacja dokonująca się w kontekście wiary winna kształtować ludzi zdolnych do rozumnego i krytycznego osądu oraz świadomych transcendentnej godności ludzkiej osoby; formacja zawodowa powinna wpajać także wartości moralne oraz postawę służby ludziom i społeczności, dialog z kulturą ma sprzyjać lepszemu rozumieniu wiary; poszukiwania teologiczne mają umożliwiać wierze wypowiedanie się we współczesnym języku³¹.

Bydgoska sekcja Wydziału Teologicznego UAM od samego początku – także jeszcze przed wejściem w struktury uniwersyteckie, a więc jako Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej – akcentowała znaczenie formacji intelektualnej jako istotnego elementu kształtowania tożsamości chrześcijanina. Wiara i wiedza to niejako dwa aspekty przenikające się, uzupełniające; *są to sfery komplementarne – wzajemnie się dopełniające. Wiara ma prowadzić do miłości, a jeśli kogoś miłuję, to jest naturalną rzeczą, że chcę go coraz lepiej poznawać³².*

Formacja intelektualna studentów

Człowiek wykształcony w Kościele jest zawsze darem i bogactwem³³. W studiowaniu teologii formacja intelektualna staje się zarazem swoją formacją duchową; próbą spojrzenia na otaczającą rzeczywistość przez pryzmat wiary.

³¹ Jan Paweł II, *Ex corda Ecclesiae*, nr 49.

³² *Wiara poszukująca zrozumienia: z dyrektorem Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej w Bydgoszczy, ks. Wojciechem Szukalskim rozmawia Anna Podborna*, „Niedziela Gnieźnieńska” 1996, nr 46, s. 4.

³³ Tamże, s. 4.

Teologia posiada własne zasady i metodę, które nadają jej status nauki. Jest jednak coś, co odróżnia ją od innych dyscyplin wiedzy. Jest to odniesienie do transcendencji; do rzeczywistości wiary oraz – obecna już w punkcie wyjścia – pewność, że zna się źródło prawdy³⁴. Wymaga to pewnej pokory; świadomości, że w świecie wiary są prawdy, które trzeba przyjąć niejako *a priori*. Teologia nie tylko korzysta z dorobku wielu nauk (np. filozofii, psychologii, religioznawstwa, historii kultury, sztuki sakralnej, archeologii), ale jej osiągnięcia służą też innym dyscyplinom.

Na uczelniach teologicznych – także w bydgoskiej sekcji WT UAM – podwaliny intelektualne pod studium teologii kładzie studium filozofii. Wstęp do filozofii, etyka, metafizyka, antropologia filozoficzna, logika z teorią poznania, filozofia Boga, filozofia przyrody, historia filozofii – przybliżanie studentom wiedzy z zakresu tych przedmiotów jest próbą ukazania różnych dróg, jakimi rozum ludzki poszukuje odpowiedzi na najważniejsze pytania egzystencjalne. Filozofia jest poznaniem czysto teoretycznym; swego rodzaju sposobem zmagania się z tym, co nieuchwytnie. Jest może bardziej sztuką stawiania pytań niż dawania odpowiedzi; sztuką logicznego myślenia i wnioskowania, które niezbędne jest w zgłębianiu teologicznych prawd.

Mimo iż studium teologii obejmuje w zasadzie semestry od piątego wzwyż, już w pierwszych miesiącach nauki następuje stopniowe wprowadzenie w tematykę teologiczną. Studia obejmują zagadnienia z takich działów teologii, jak: nauki biblijne, patrologia, historia Kościoła, teologia systematyczna (w jej zakres wchodzi teologia fundamentalna, dogmatyczna, moralna, duchowości), teologia praktyczna (teologia pastoralna, katechetyka, homiletyka, liturgika, prawo kanoniczne, katolicka nauka społeczna, dydaktyka i pedagogika inspirowane myślą chrześcijańską).

Czym właściwie jest teologia? Jedna z definicji mówi, iż: *dąży do przeniknięcia misterium chrześcijańskiego intelektem, rozumem i sercem. Stara się uzasadnić rozumowo wiarygodność chrześcijaństwa i jego poznania z autorytetu. Doprowadza do konfrontacji rozumu z Objawieniem. Precyzuje rozumienie prawd wiary i sposoby strzeżenia ich przed interpretacjami błędnymi. Pozwala przekładać, na ile to możliwe, prawdy wiary na prawdy rozumu i nauki. Kieruje też przekładaniem prawd wiary na życie prak-*

³⁴ Por. Jan Paweł II, *Ex corda Ecclesiae*, nr 1.

tyczne. Tym samym, otwiera Objawienie na nowe prawdy, czasy i epoki. Słowem, teologia służy budowaniu prawdy chrześcijańskiej, jej umacnianiu, systematyzowaniu, rozwijaniu i jej komunikacji w czasie przestrzeni. Celem ostatecznym jest służba zbawieniu ludzkiemu³⁵.

By powyższe cele mogły być w pełni zrealizowane, potrzebna jest formacja intelektualna, dopełniona przez kształtowanie duchowości tych, którzy decydują się na podjęcie takich studiów.

Formacja duchowa studentów

Jeden z punktów statutu PIKCh wskazuje na konieczność prowadzenia – oprócz zajęć dydaktycznych – formacji duchowej studentów. Ma ona służyć *pogłębianiu życia chrześcijańskiego i rozbudzaniu życia duchowego*³⁶.

W jaki sposób bydgoski Instytut, a obecnie sekcja WT UAM, realizuje te wskazania? Jak wspomniał w jednym z wywiadów ks. Wojciech Szukalski: *W tej dziedzinie wciąż trwa poszukiwanie możliwie najlepszej recepty na to, jak naszym studentom pomóc w przeżywaniu rzeczywistości Kościoła*³⁷.

W początkowych latach działalności Instytutu studenci uczestniczyli w dorocznych rekolekcjach, organizowanych w okresie Wielkiego Postu, dla słuchaczy Instytutu i inteligencji bydgoskiej. Brali też udział we Mszach św. i w spotkaniach z Janem Pawłem II podczas jego pielgrzymek do Ojczyzny oraz w uroczystościach odpustowych ku czci św. Wojciecha. Formacji religijnej służyły także pielgrzymki-wycieczki do Gniezna, Płocka, Pelplina, Taizè, Rzymu. Do 1988 r. studenci angażowali się w przygotowywanie programów poetycko-muzycznych, związanych z obchodami Świąt Bożego Narodzenia i Zmartwychwstania Pańskiego. Inspiracją dla programów modlitewno-poetyckich stały się też wydarzenia z życia Kościoła³⁸. Studenci uczestniczyli i nadal uczestniczą w wykładach w ramach Bydgoskich Dni Społecznych czy też Tygodni Kultury Chrześcijańskiej³⁹.

³⁵ *Katolicyzm A-Z*, red. Z. Pawlak, Poznań 1994, s. 376.

³⁶ Statut PIKCh – wersja poprawiona, cz. II, p. II.

³⁷ *Wiara poszukująca zrozumienia...*, s. 4.

³⁸ Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 19.

³⁹ Udział Instytutu zaznaczył się zwłaszcza w latach 1992–1994 (por. *25 Tygodni Kultury Chrześcijańskiej w Bydgoszczy 1981–2006. Księga Jubileuszu*, Bydgoszcz 2006, s. 208).

Oprócz takich – rzec by można: okazjonalnych – wydarzeń, będących przejawami formacji duchowej, nie można pominąć jej obecności w „zwyckiej”, studenckiej rzeczywistości. Przykładem jest np. rozpoczynanie zajęć modlitwą, uczestnictwo wspólnoty studenckiej w comiesięcznej Mszy św. Oczywiście, trzeba pamiętać, że – by formacja była pełna – nie może zabraknąć osobistego wkładu studentów, ich indywidualnej pracy nad sobą, dążenia do prawdy, dorastania do odpowiedzialności; do bycia wezwanym do kształtowania wymiaru duchowego swej egzystencji, umacniania więzi z Kościołem, uświadamiania sobie, że wiara to nie tylko wiedza, że nie raz przyjdzie im stanąć z pokorą wobec tajemnic wiary. Formacja duchowa wreszcie ma uzdolnić do wzniesienia się – nie tylko na skrzydłach rozumu, ale i wiary – ku kontemplacji prawdy.

Formacja katechetyczna

Życie wiarą domaga się dawania świadectwa o tej prawdzie, którą przyjęło się sercem i rozumem. Przekazywanie wiary innym jest jedną z dróg realizacji tego wyzwania. Katechizacja, będąca swoistym wychowaniem w wierze zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych, przez przekaz doktryny chrześcijańskiej, ma na celu wprowadzenie odbiorców w pełnię życia chrześcijańskiego⁴⁰. To zadanie staje nie tylko przed duchowieństwem, ale i przed laikatem, z którego rekrutuje się bardzo duża ilość katechetów – w tym także absolwentów bydgoskiego Instytutu.

Zgodnie z *ratio studiorum*, katechetyka nie tylko stanowi integralną część ogólnego przygotowania kandydatów do kapłaństwa, ale obecna jest także w podstawowym kursie teologii i w specjalizacjach pastoralno-katechetycznych na uczelniach teologicznych. Posiada ona także wymiar praktyczny, realizowany w postaci praktyk pedagogicznych, podczas których studenci mają okazję skonfrontować zdobytą wiedzę teoretyczną ze szkolną rzeczywistością.

Z początkiem roku akademickiego 1995/96 Kuria Metropolitalna w Gnieźnie podjęła decyzję, że katecheci, pracujący w dekanatach bydgoskich, zobowiązani są do regularnego udziału w spotkaniach małych grup, które powołane zostały podczas pierwszej sesji rejonowych spotkań katechetów. Dnia 1 IX 1995 r. zainaugurował

⁴⁰ Por. Prymasowski Instytut..., s. 19.

swą działalność Ośrodek Katechetyczny, początkowo mający swą siedzibę w bydgoskim PIKCh, przy ul. Farnej 10. Jego podstawowym zadaniem jest stała formacja katechetów świeckich. Spotkania prowadzone są zarówno w małych – liczących maksymalnie dziesięć osób – grupach, jak też indywidualnie. W ich ramach katechetom proponowane są ćwiczenia w pisaniu konspektów, programowaniu i planowaniu dydaktycznym, prowadzeniu lekcji pokazowych z zastosowaniem różnych metod i środków dydaktycznych. Ośrodek gromadzi i udostępnia katechetom pomoce dydaktyczne, środki audiowizualne, publikacje katechetyczne, czasopisma.

Wraz z powołaniem do życia diecezji bydgoskiej, Ośrodek został przeniesiony do budynku Kurii Diecezjalnej, gdzie funkcjonuje jako Wydział Katechizacji i Szkół Katolickich.

Biblioteka Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej

Trudno mówić o jakichkolwiek studiach w oderwaniu od studiowania mądrości, spisanych w tak wyjątkowym narzędziu przekazywania wiedzy, jakim jest książka. Trudno też mówić o sprawnym funkcjonowaniu jakiegokolwiek placówki edukacyjnej (a co dopiero na szczeblu szkolnictwa wyższego) bez włączenia w jej strukturę biblioteki. Większość wydziałów posiada własne biblioteki, których księgozbiór dopasowany jest do specyfiki danej dziedziny wiedzy. Nie inaczej jest też w przypadku wydziałów teologicznych – także bydgoska sekcja WT UAM posiada własny księgozbiór.

Ze względu na specyfikę studiów teologicznych, Biblioteka PIKCh gromadzi głównie literaturę oraz czasopiśmiennictwo z zakresu szeroko pojętej filozofii i teologii. Księgozbiór gromadzony jest właściwie od samego początku działalności Instytutu – czyli od 1982 r. Biblioteka organizowana była od początku 1984 r., a uruchomiona została w październiku 1987 r.

W maju 1997 r. Biblioteka PIKCh została przyjęta do Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES. Federacja obejmuje swą działalnością teren całego kraju, realizuje swoje cele m.in. przez tworzenie i administrowanie komputerową, ogólnopolską siecią bibliotek kościelnych, pomoc poszczególnym bibliotekom we wdrażaniu systemu komputerowego i innych form unowocześniania pracy, popularyzację doświadczeń, prowadzoną w formie spotkań, konferencji i działalności wydawniczej, szkolenia pracowników bibliotek w zakresie pracy

w systemie komputerowym oraz innych nowoczesnych metod pracy⁴¹. Również w Bibliotece Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej prowadzone są prace z zakresu komputeryzacji zbiorów. W tym celu wykorzystywany jest system bibliotecznego oprogramowania MAK.

Oprócz możliwości korzystania z komputerowej bazy danych, czytelnicy mają dostęp również do katalogów kartkowych – alfabetycznego i rzeczowego. Dostępny jest też katalog czasopism i prac magisterskich absolwentów.

Księgozbiór podzielony jest na szereg działów: dział ogólny, filozofia, nauki biblijne, teologia systematyczna, teologia pastoralna, historia Kościoła, nauki społeczne, religioznawstwo, dział humanistyczny. Funkcjonuje też księgozbiór podręczny. W obrębie działów głównych wyszczególnione są mniejsze działy, precyzujące tematykę zgromadzonych publikacji.

Mimo dominującego profilu teologiczno-filozoficznego, nie brak też pozycji z zakresu psychologii, pedagogiki, historii, nauk humanistycznych. Księgozbiór uzupełniany jest o nowe publikacje w postaci dzieł teologicznych i filozoficznych, podręczników akademickich, wydawnictw informacyjnych, lektur uzupełniających, czasopism naukowych; teologicznych, filozoficznych, społeczno-kulturalnych⁴². Gromadzone są też bibliografie.

Księgozbiór poszerza się systematycznie nie tylko za sprawą dokonywanych zakupów, lecz także dzięki licznym darom. Obecnie księgozbiór liczy ponad 20 000 pozycji. Biblioteka dysponuje też 175 tytułami czasopism, spośród których prenumerowanych jest w tej chwili 97 tytułów. Liczba prac magisterskich wynosi 522. Pewna część zbiorów stanowi własność UAM, bowiem ich zakup refundowany jest przez uczelnię. W czytelni udostępniane są też pozycje multimedialne (np. materiały dydaktyczne na płytach CD) oraz istnieje możliwość korzystania z zasobów internetowych przez studentów bydgoskiej sekcji Wydziału Teologicznego UAM.

Zwiększająca się z każdym rokiem ilość osób korzystających ze zbiorów bibliecznych wskazuje na unikatowość i kompetentność tej placówki – nie tylko na terenie miasta, ale nawet diecezji. Teologiczno-filozoficzny profil księgozbioru spotyka się

⁴¹ Por. *Statut Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES*, art. 7, „FIDES: Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1995, nr 1, s. 2.

⁴² Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 114

z szerokim zainteresowaniem, wskazującym na zapotrzebowanie na pozycje o takowej tematyce – i to nie tylko wśród studentów teologii.

Działalność bydgoskiego PIKCh na polu kultury

Kultura – zarówno materialna, jak i duchowa – jest swoistym wyrażeniem odwiecznych tęsknot; dążenia człowieka do tego, by czynić otaczający go świat bardziej ludzkim, by wycisnąć na rzeczywistości twórcze piękno własnego geniuszu. Jest także swoistym „pomostem” między pokoleniami; dziedzictwem dla potomnych; wreszcie – jest swego rodzaju zapisem historii człowieka, świata, przeobrażeń zachodzących w moralności, obyczajowości, etyce. Przekazywane z pokolenia na pokolenie dziedzictwo kulturowe jest wartością ogólnoludzką, dostępną każdemu człowiekowi. Stąd mówić możemy zarówno o społecznym, jak i jednoczącym wymiarze kultury. Trafnie wyraził to ks. Józef Majka: *Powstaje więc ogólnoludzkie dziedzictwo kulturowe, a to może stwarzać szansę, że wszyscy ludzie poczują się jedną rodziną. Ma to oczywiście ogromne znaczenie dla ewangelizacji*⁴³.

Humanizm chrześcijański nie jest humanizmem zafascynowanym jedynie wytworami kultury, przy jednoczesnym pogardzeniu ich twórcą, lecz otacza go szacunkiem, podkreślając jego podmiotowość, akcentując przy tym troskę o całościowy rozwój, doskonalenie i zbawienie człowieka⁴⁴. Kultura ma pełnić wobec osoby ludzkiej rolę służebną, sprzyjając owemu doskonaleniu, wyzwoleniu.

Jednak, jeżeli zarówno celem kultury, jak i celem ewangelizacji jest człowiek, jego rozwój i doskonalenie, jego wyzwolenie, to kultura jest pierwszym i najważniejszym sprzymierzeńcem ewangelizacji.

Bydgoskie Dni Społeczne

Społeczna nauka Kościoła stanowi integralną część chrześcijańskiej koncepcji życia. Trudu upowszechnienia jej treści podjął się – przy aprobacie i wsparciu Prymasa Polski kard. Józefa Glempa – bp Jan Wiktor Nowak. Celem wykładów prowadzonych w ramach Byd-

⁴³ J. Majka, *Kościół – kultura – kultury*, „Ateneum Kapłańskie” 1989, z. 3 (nr 481), s. 346.

⁴⁴ Por. tamże, s. 345.

goskich Dni Społecznych⁴⁵ jest przybliżanie zagadnień społecznych i gospodarczych. To swego rodzaju apel do podjęcia trudu refleksji nad rzeczywistością, w której żyjemy, próba przebudzenia z marazmu i obojętności, do wzięcia odpowiedzialności za kształt tejsze rzeczywistości. Bowiern *człowiek, osadzony w konkretnych realiach czasoprzestrzennych i partycypujący w społeczno-politycznych wydarzeniach swojego narodu, zobligowany jest niejako do chrześcijańskiej refleksji nad ziemskimi sprawami, do odczytywania katolickiej myśli społecznej. Kościołowi dzisiaj nie może być obcy kontekst społecznych, kulturowych, ekonomicznych czy politycznych uwarunkowań ludzkiej egzystencji*⁴⁶.

W 1997 r. organizację Bydgoskich Dni Społecznych przejął Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej⁴⁷. To doroczne przedsięwzięcie na stałe już wpisało się w kalendarium bydgoskich imprez kulturalnych. Jest to swoiste dopełnienie systematycznego toku nauki studiów dla przyszłych teologów, ale także inicjatywa dostępna dla wszystkich zainteresowanych nią osób, zmierzająca do ukazania różnych aspektów życia społecznego w świetle nauczania Kościoła.

Bydgoskie Dni Społeczne to swoista próba odpowiedzi na aktualną sytuację Kościoła, na konkretne dokumenty, poruszające zagadnienia społeczne. Sięgając aż do korzeni biblijnych, stały się próbą historycznej refleksji nad rozwojem społecznej nauki Kościoła na przestrzeni wieków, a także odpowiedzią na wyzwania czasów, w których przyszło nam żyć. Często pojawiającym się tematem było zagadnienie odpowiedzialności Kościoła, a zwłaszcza laikatu, za kształt obecnej rzeczywistości. Do tej odpowiedzialności człowiek winien nieustannie dojrzywać, zaś inicjatywy takie jak Bydgoskie Dni Społeczne mają za zadanie uświadomić mu tę prawdę.

Inne inicjatywy Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej

Udział PIKCh w postulowanej przez Jana Pawła II nowej ewangelizacji przejawia się także w kolejnym przedsięwzięciu, mającym na celu upowszechnianie katolickiej nauki społecznej. W 1993 r. In-

⁴⁵ Bydgoskie Dni Społeczne zostały zainaugurowane w 1987 r.

⁴⁶ M. Drażyk, *Z Papieżem o wolności*, „Promocje Kujawsko-Pomorskie 2000”, nr 11 (95), s. 12.

⁴⁷ Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 116.

stytut wraz z Klubem Inteligencji Katolickiej zapoczątkował Bydgoskie Studium Katolickiej Nauki Społecznej⁴⁸. Cykle wykładów przez szereg lat prowadzone były przez ks. dr. Tadeusza Makowskiego – wykładowcę Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie i bydgoskiego PIKCh.

W 2002 r. Studium Katolickiej Nauki Społecznej przybrało nieco inny kształt. Wykłady odbywały się od stycznia do czerwca i prowadzone były przez kilku wykładowców – w większości absolwentów Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej. Trudno też wskazać jakieś hasło przewodnie, spajające tematykę wszystkich spotkań.

Oprócz omówionych cyklicznych przedsięwzięć, realizowanych każdego roku przez PIKCh, nie można pominąć jednorazowych inicjatyw, podejmowanych przez Instytut od początku jego istnienia aż po dziś dzień. Przykładem jest choćby udział w organizacji „Studium wiedzy o życiu, miłości i rodzinie”, kursu „Media a duszpasterstwo” czy też uczestnictwo w przygotowaniu Dni Papieskich i współudział w organizacji Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. Inicjatywy te nie tylko pobudzają odbiorców do refleksji religijnej, ale też stanowią inspirację do rozważań o charakterze kulturalnym i społecznym⁴⁹.

Integralny rozwój człowieka winien uwzględniać wszystkie aspekty jego osobowości. By taki rozwój mógł się urzeczywistnić, nie wystarczy zapewnić studentom możliwość zdobywania wiedzy, nie wystarczy przygotować odpowiednie sale wykładowe, zadbać o „zaplecze” naukowe, dobór kadry. Trzeba – oprócz kształtowania sfery intelektualnej – stworzyć warunki do rozwoju duchowego, wykształcić wrażliwość, wzbudzić zaangażowanie; tak, by „bycie teologiem” nie kończyło się wraz z opuszczeniem sali wykładowej, lecz przenikało wszystkie aspekty życia.

Mam nadzieję, że ukazany w niniejszej pracy szereg przedsięwzięć, podejmowanych przez bydgoską sekcję WT UAM na polu kultury i nauki, będzie potwierdzeniem tego, iż instytucja ta stara się służyć zarówno duchowemu, jak i intelektualnemu rozwojowi studentów. Studium teologii staje się dla nich próbą odpowiedzi na odwieczne

⁴⁸ Por. *Prymasowski Instytut...*, s. 115–116.

⁴⁹ Por. A. Załuga, *W poszukiwaniu zagubionego sacrum: XXII Tydzień Kultury Chrześcijańskiej w Bydgoszczy*, „Promocje Kujawsko-Pomorskie” 2003, nr 11–12 (132), s. 45.

pytania człowieka dotyczące Absolutu, sfery *sacrum* i zagadnień egzystencjalnych; staje się zatem poszukiwaniem prawdy...

Teologia to nauka – ale nauka specyficzna, jak wskazuje na to już sama jej definicja. Jest próbą metodycznej i krytycznej refleksji nad historycznie objawionym Słowem Bożym, zawartym w Piśmie Świętym i nauce Kościoła. Instytucje takie jak Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej – stały się odpowiedzią na apel Soboru Watykańskiego II o czynny udział świeckich w budowaniu Kościoła i uświęcaniu świata⁵⁰.

Na przestrzeni 25 lat z bydgoską placówką związały swoje losy setki osób w różnym wieku, o różnych zawodach, zainteresowaniach, pasjach. Oferowana im formacja duchowo-intelektualna jest szansą nie tylko na własny rozwój i doskonalenie, lecz też na to, by stawać się swoistym znakiem w środowisku, w którym żyją i pracują. Niezależnie od tego, czy ich „przygoda z teologią” trwała sześć lat, czy zaledwie kilka miesięcy, bez wątpienia uwrażliwiła na to, co Dobre, Piękne i Prawdziwe; dała odwagę, by poszukiwać prawdy i uświadomiła, że: *wiara nie lęka się rozumu, ale szuka jego pomocy i pokłada w nim ufność (...), opiera się na rozumie i doskonali go*⁵¹, a tym samym staje się wiarą poszukującą zrozumienia...

⁵⁰ Por. Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, nr 16.

⁵¹ Jan Paweł II, *Fides et ratio*, nr 43.